

Watergentiaan (*Nymphoides peltata* (Gmel.) O. Kuntze)

Voor de bijenweide in het water

Het was in de beginperiode van mijn interesse voor bijenplanten, dat iemand me vroeg of ik ook bijenplanten voor de vijver wist. Hij had het plan opgevat een vijver in de tuin aan te leggen en wilde de bijenweide tot in het water doorzetten. Waar het enthousiasme van een imker al geen aanleiding toe kan geven. Toen wist ik niet direct een antwoord op zijn vraag te geven. Nu zou ik adviseren: probeer het eens met de watergentiaan. Na een tijdlang de bloemen van deze plant bekeken te hebben, weet ik dat ze graag door bijen bevrogen worden. De vijver moet niet aan de kleine kant zijn, want de watergentiaan heeft ruimte nodig om zich in de breedte te kunnen ontplooiën.

Vooraf op klei

De watergentiaan behoort tot de watergentiaanfamilie (*Menyanthaceae*). Een kleine familie, die circa 40 soorten omvat, verdeeld over vijf geslachten. Daarvan is het geslacht *Nymphoides* Hill. het grootste, met ongeveer 20 soorten, die voor het merendeel in de tropen voorkomen. Watergentiaan is daarvan de meest noordelijk voorkomende soort. Ons land vormt de noordwestelijke uitloper van zijn verspreidingsgebied, dat in de gematigde streken van Eurazië is gelegen. In ons land is de watergentiaan een niet algemene inheemse plant, voorkomend in vijvers, sloten en kanalen, vooral op klei.

Lange kruipende stengels

Watergentiaan is overblijvend. De plant heeft op of net onder de bodem lange kruipende stengels, met een gering aantal wortels op de stengelknopen. Aan deze stengels zitten lang gesteelde bladeren. In de oksels van de bladstelen ontwikkelen zich korte en lange zijstengels.

De korte zijn beworteld en dienen voor de vermeerdering en overwintering. Aan het eind hebben ze lang gesteelde bladeren. Uit deze korte stengels ontwikkelen zich ook lange kruipende stengels, waardoor de plant zich vegetatief vermeerdert. Aan het eind van de lange zijstengels vormen zich kort gesteelde bladeren en bloemen. De bladeren hebben een ronde vorm en vertonen veel gelijkenis met die van de waterlelie, maar dan veel kleiner. De naam van het geslacht: *Nymphoides* verwijst hiernaar betekent:

gelijkend op *Nymphaea* (waterlelie).

De bladeren zijn drijvend en dienen de bloemen tot steun als die zich boven het wateroppervlak verheffen. Dat duurt maar kort. Tegen de tijd dat de bloemen gaan ontluiken komen ze boven water. De bloei van een bloem duurt maar een dag.

Nectar beschermd

De bloem heeft vijf kelkbladen, die aan de basis met elkaar vergroeid zijn. De bloemkroon is sierlijk van vorm en goudgeel. Zij bestaat uit een kort buisvormig gedeelte en vijf slippen, die een puntvormig middendeel hebben en overigens dun en teer zijn. De rand ervan is fijn gewimperd. Tussen de kroonslippen staan de meeldraden. Ze zijn met het buisvormig deel van de bloemkroon vergroeid. Aan de voet van de slippen zitten behaarde schubjes. Ze worden staminodiën genoemd. Het zijn steriele meeldraden, die tot een kroonbladachtig orgaan zijn vervormd. De beharing van de staminodiën sluit de bloemopening geheel af, waardoor de vrijgekomen nectar prachtig wordt beschermd tegen weersinvloeden. Het nectarium ligt op de bloembodem en bestaat uit vijf lichtbruine bolvormige kussentjes. Hommels en honingbijen zorgen voor de bestuiving. De bloemen vallen voor deze bestuivers temeer in het oog omdat de kroonslippen behalve geel ook nog ultra-violet terugkaatsen. Voor de honingbij zijn de bloemen 'bijenpurper' met een geel hart, waar nectar valt te peuren.

Drijvende zaden

Ongeveer een dag nadat een bloem is uitgebloeid verdwijnt de rijpende vrucht onder water. Daar groeit het vruchtbeginsel uit tot een platte flesvormige doosvrucht. Daarin komen talrijke zaden tot ontwikkeling. Als ze rijp zijn hebben ze een lichtbruine kleur en zijn ze waterafstotend. Daardoor kunnen ze lange tijd blijven drijven en zich via het wateroppervlak verspreiden. Langs de rand van de zaden staan stekeltjes, waardoor ze zich gemakkelijk hechten aan het venekleed van watervogels.

Als de zaden enige tijd onder water worden gebracht zinken ze spoedig naar de bodem. Voor het ontkiemen hebben ze licht nodig.

Watergentiaan (*Nymphaoides peltata* (Gmel.) O. Kuntze)

A deel bloeiende plant; B ontluikende bloem; C onderzijde bloem; D staminodium; E meeldraad; F stuifmeelkorrel: 1 polair, 2 equatoriaal, 3 korreloppervlak; G stamper, nectarium en deel meeldraden met geopende helmknoppen; H stempel; I vrucht; J zaad.